

СРПСКО ГЕОЛОШКО ДРУШТВО.

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА
СРПСКОГ ГЕОЛОШКОГ ДРУШТВА.

Г О В О Р
ПРЕДСЕДНИКА, ЈОВАНА М. ЖУЈОВИЋА,

НА СВЕЧАНОМ СКУПУ 10. ФЕБРУАРА 1921.

Прештампано из
Геолошких Анала Балканског Полуострва
Књига VII, свеска 1.

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА
КРАЉЕВИНЕ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА
БЕОГРАД — 1922

СРПСКО ГЕОЛОШКО ДРУШТВО.

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА СРПСКОГ ГЕОЛОШКОГ ДРУШТВА.

ГОВОР

ПРЕДСЕДНИКА, ЈОВАНА М. ЖУЈОВИЋА.

НА СВЕЧАНОМ СКУПУ 10 ФЕБРУАРА 1921.

Срећна вам тридесетогодишњица, драги другови и пријатељи Српског Геолошког Друштва!

Ви сте хтели да овај дан мало истакнемо изнад наших обичних радних дана тиме што бисмо учинили смотру досадашњег нашег рада. Бејасмо се договорили, да неколико нас, сваки по својој ближој струци, израдимо кратке прегледе унапређења геолошке науке у тим одељцима. Али ту скоро сарадници изјавише, да нису могли тај посао радити, јер им намеће обавезу да о својим личним радовима говоре. И тако овај задатак пре неколико дана паде цео мени у дужност, ма да се и ја налазим у истој незгодној обавези да своје радове не смем прећутати. Ову врсту нескромности неће ми моћи замерити бар они који хтедну признати да је она неминовна. Већа је штета што ја не могу стручне другове у свему заменити и испунити ову дужност потпуно како ваља, особито у овако краткоме року. Ну, на срећу, већина од вас присутних пратили сте, као и ја, све шта смо кад радили и урадили; те мени остаје лакша а и иначе пријатна улога да пред вама само продефилирам са водовима наше геолошке чете и њених помоћних јединица. Кад вам само именујем њихов лични састав ви ћете се сетити шта је сваки од њих на ком пољу извојевао. Непознатог ће у моме говору бити можда само за млађе наше чланове, који нису са нама у Друштву од његова почетка. Њима хоћу да испричам и како је Српско Геолошко Друштво постало.

Почетак је био врло скроман и доста необичан: Друштво је наше постало од ђачких вежбања, а не од скупа готових геолога. Пре четрдесет година, када сам ја постао на Великој Школи суплент за Минералогiju и Геологију с Палеонтологи-

јом, ђаци су се већбали само у природњачкоме одсеку, и то само у одређивању биљака код покојнога Панчића и у познавању хемиских реакција код г. Симе Лозанића. Ја сам у минералошко-геолошкоме кабинету, поред већбања у одређивању стена, минерала и петрефаката, увео и *ђачке конференције*, то јест предавања, реферисања, дискусије и критике. На дневни ред стављани су понајвише они предмети и питања, која су у наставничким предавањима мање обрађивана и на испиту се ретко стављала. Те геолошке конференције бејаху у ондашњем Философском Факултету први *семинар*, која се реч доцније у њему одомаћила, кад их се умножи уз више катедара. Реч је пренета из немачких универзитета; али је прва таква установа уведена по угледу на француске студентске конференције.

Како се на геолошким конференцијама расправљаху и новости из науке и из познавања домовине, то на њих наставише долазити по неки, и пошто су школу свршили, а и неки старији заинтересовани нашим радовима. Тако посташе за све њих нарочити *Геолошки Зборови* један пута месечно, по утврђеноме већ обичају датума 10-ог.

Први геолошки зборови бејаху мали, скоро фамилијарни, јер сви учесници беху добро познати.

Једнога дана прочитасмо у једноме страном хемијском часопису наштампан један рад који је био саопштен геолошкоме збору са напоменом да је раније приказан у *Српском Геолошком Друштву*. То је написао мој некадашњи професор Хемије у Великој Школи, а и сада још неуморни професор Универзитета, г. С. Лозанић. Он је дакле кум Српског Геолошког Друштва.

Хемичари су били први који су нам се придружили и саопштавали нам своје радове. У великошколској хемијској лабораторији многе анализе минерала, руда и вода извршивали су и објавили г.г. *М. Јовичић*, *П. Илић* и *М. Благојевић*. — Из *Државне Хемијске Лабораторије* јављали су се својим радовима: *М. Леко*, *З. Га*, *Б. Ановић*, *Прљевић*, *Марко Николић*, а из *Рударске Хемијске Лабораторије*: *К. Јовановић*, *М. Бајић*, *Р. Мајсторовић*. — Када су покренути *Геолошки Анали Балканскога Полуострва*, директори поменутих хемијских лабораторија отворише у њима своје одељке за објављивање радова из Геохемије. — Сви су нас српски хемичари драговољно обавештавали о хемијској природи минералошко-геолошких предмета, давали нам многе драгоцене податке, које без њих не бисмо можда имали, и вршили хемијске анализе, које су нас интересовале. Хвала им! Та њихова услужност јесте један од узрока за што ни у Минералошком ни у Геолошком Заводу ни сада још нема, јер није било потребно ни најмањег столића ни за најобичније хемијске реакције. — Када су хе-

мичари основали *Српско Хемијско Друштво*, ми смо се том млађем брату нашега Друштва зарадовали, ма да је природна последица тога било, да се наши хемичари ретко јављају у Геолошком Друштву.

Рудари, који су нам ближи по струци, дођоше нам такође у Друштво и то као усрдни помагачи. Са старијим, *Ф. Хофманом* и *Љ. Клерићем*, јавише се и средњи, *С. Гикић* и *Ј. Милојковић*, а за овима њихови наследници *П. Илић*, *М. Благојевић*, *Д. Степановић*, *Д. Јовановић* и *Лазаревић*. Од њих смо дознали много што шта о појављивању златних, бакарних и оловних руда у Србији и о рударско-геолошким приликама понеких области. У овом погледу упознавање наше земље стављено је на научну основу од како је у Рударскоме Одељењу установљено звање *државнога геолога*, које је прво заузимао г. С. Радовановић и на коме је после наставио неуморно радити г. Д. Антула. Први је нашем Друштву саопштавао нарочито своја проматрања угљоносних терена, а други о рудиштима злата, бакра и олова.

И рудари српски ојачаше временом и бројно и стручно па се и они нађоше побуђени да оснују *Рударско Друштво*, које се јави као други млађи брат *Српском Геолошком Друштву*.

У нашој новој проширеној држави проширена су веома и поља за Рударство, те и учено друштво њему посвећено има више по пређе услова да постоји. Желећи му успеха, желимо искрено да оно и у целини, а и преко чланова својих, остане у што приснијој сарадњи са нашим Друштвом.

Минералози су, наравно, у нашем Друштву као у својој кући. Они још нису многобројни, али су већ и преко нашег Друштва објавили велики број својих специјално минералоских проматрања. Г. С. *Урошевић*, обишавши све руднике у Србији, нашао је многе минерале, који дотле нису били код нас познати; приказао је триестину металичних минералних врста, десетину минерала од контактне метаморфозе, скоро све силикате из кристаластих шкриљаца и гранитоидних стена. Г. С. *Стевановић* проучио је кристалографски минерале руда бакра, цинка и хрома, тарновицит из Постења, борнит и енаргит из Бора и нека вештачка минерална тела. О хромним минералима писао је *М. Јовичић*, о глаукофану *Мил. К. Петковић*, а нешто о нефриту *Ј. М. Жујовић*.

Приступајући сада излагању онога шта је овде урађено по појединим областима Геологије, ја први жалим што се не може изложити ни суштина резултата ни потпуна библиографија радова. Тај задатак чека на онога који хтедне писати историју развића геолошке науке у нас. Овде ће бити могуће само летимично, па дакле и непотпуно, набрајање.

Петрографија и *петрографска Минералологија* почеле су се у нас обрађивати чим су од Панчићеве катедре одвојене наше

науке и за њих установљена засебна катедра на Великој Школи. Прве стене које су већ пре 40 година проучене по модерним, тачним методама биле су рудовите еруптивне жице са Авале и Рудника, као и оне које је пок. Панчић сакупио у свој кабинет. Скоро у исто доба проучио сам и описао еруптивне формације у тадашњим *Новим Крајевима* (окрузи врањски, топлички и нишки). За тим су настале брзе екскурзије по целој Србији, па су се могле појављивати моје специјалне расправе и белешке о *долеришима, еуфошитима, лампрофирима, дацитима* и сумарни преглед *распрострањења вулканских стена у Србији*. Након 20 година скупљања и проучавања наштампао сам монографију *Еруптивне стене*, као другу књигу *Геологије Србије*, за којом је после изашло неколико мањих додатака.

Г. С. Урошевић, израдио је детаљне студије *кристаластих шкриљаца* скоро по свима њиховим областима распрострањења (Букуља, Цер, Кошутња Стопа, Јухор, Конаоник итд.). Поред тачнога описа минералних састојака и структуре ових стена, у многима се говори о начину постанка и појављивања (лаколити, жице итд.), о њиховом распрострањењу (са скицама локалних геолошких карата) и о минералима који се у њима и поред њих стварају услед *метаморфизма*. Уз то иду и студије *границоидних стена* из истих области. Урошевић је израдио и опис свију наших *серпенина* и њихових пратилаца *перидотишта* и *еклогита* с Цера. — Покојни Милош Динић је био наш трећи стручни петрограф. Он је проучио моје збирке *вулканских стена из околине Софије* и *кристаластих шкриљаца са Западног Балкана*.

Четврти је Милан К. Пешковић који је дао две расправе о *стенама са Шар-Планине*. — А. Станојевић је дао белешке о *еруптивним стенама* у Слатини и Рајцу и о *бигру* из Градашнице, а С. Радовановић је обратио пажњу на *контактне метаморфозе* кречњака код Голупца.

И небесно камење морало нас је интересовати. Жујовић и П. С. Павловић писали су о *гучком метеориту*. Први је изучавао и микроструктуре метеорита *Јелице* и *Соко Бање*.

Педологија, ослањајући се поглавито на Геологију, привлачила је пажњу неких наших чланова. К. Јовановић и покојни М. Бајић израдили су анализе врло многих примерака *ораће земље*. Н. Ракић је аналисао земље из околине Врања. Данашњи дан, 10 фебруар 1921, остаће запажен у историји нашега Друштва, јер ће му г. Ђ. Злоковић сада саопштити главне резултате својих проматрања рудине у околини Београда. То ће бити један од првих стручних прилога за *Агрогеологију* у нашој земљи. А ова школска година обележена је и тиме што се сада први пут на нашем Универзитету почиње предавати Агрогеологија. Ја сам врло поласкан

што су та предавања привремено мени поверена. — Да нас је увек интересовала Агрономија и њене помоћнице доказују предавања која смо овде чули: *Л. Адамовића*, о *ушицају земљишта на распоред биљака*, *Л. Обичног*, о *климазонама*, *Н. Кошанина*, о *формацији шресе* на Власини и њеној прошлости. Најзад да поменем да нам је *Ж. Јоксимовић* приказао градиво за чувене *ужичке црепуље*.

Геоморфологија и *Геодинамика* имају неких тако рећи „двовласних“ области, између Географије и Геологије, које смо ми радо уступали нашим суседима. Такве су на, пример, *Глациологија* и *Спелеологија*. Ипак за то и у нашем се Друштву чула овда-онда по која реч: од пок. *Васовића* о траговима глечера у Темнићу, крушевачком округу и Црној Гори, од *Ж. Јоксимовића* о траговима глечера око Пожеге; о пећинама код Рожанства и Церемошње од *Васовића*, *Ј. М. Жујовића*: о *Пешћеру* код Бољешина, *С. Радовановића*: о *Топлику* код Вратарнице.

Прилоге за познавање *подземних вода* давали су: *Жујовић*, *П. С. Павловић*, *М. Благојевић*, *Јел. Михајловић* и *Ж. Јуришић* (о бунарима у Београду, Мачви и рудничком округу). *Београдски водовод* био је предмет нарочитих дискусија у нашем Друштву онда кад је он пројектован и грађен. — Још више су нашу пажњу привлачиле *лековите воде*. Највише нам је о њима говорио *М. Лeko* (о минералним водама у рудничком округу, у Младеновцу, Обреновцу, Катлановској Бањи и о радијактивности вода у Србији). *С. Лозанић* је приказао своје анализе многих вода. *Зега* је обратио пажњу на кисељак у Елесхану, *Р. Мајсторовић* и *Д. Степановић* на сумпорњачу на Радаљу, *Вл. К. Пешковић* на Катлановску Бању, *Светлолик Радовановић*, сем података о водама у Овчарској Бањи, Врњцима и Приликама, дао је детаље запажене приликом бушења артеских бунара у Шапцу и у Младеновцу. Он је констатовао значајну појаву да је *геоштермски ступањ* у Младеновцу врло мали, само 12,5° место обичних 33°, на шта је *Антула* стављао своје примедбе. Говорећи о *шернама* у Србији Антула је изнео да се *Нишка Бања хлади*. — Пок. *Љ. Кљрић* саопштио је неке податке о артеском бунару у Смедереву.

Трусови у Србији почели су се изучавати поводом јакога труса на Велику Суботу 1893 год. Тим сам поводом из Геолошкога Завода разаслао прва упутства за осматрање тих појава, и на постављена питања добисмо изванредан број одговора. Затим је директор *Опсерваторије Велике Школе* предузео да у њој организује стална проматрања, узев за ту службу г. *Јеленка Михаиловића*, који се њој сав посветио. Доцније је, заузимањем управника Геолошког Завода, *С. Радовановића*, основана и подигнута специјална београдска Се-

измолешка станица као одељак Геолошког Завода Универзитета. Станица је данас снабдевена најсавршенијим инструментима. Извештаје о појединим трусовима саопштавао је г. Михаиловић Српском Геолошком Друштву а годишњи извештаји штампани су у Геолошким Аналима Балканског Полуострва, у Споменику С. К. Академије и засебно објављивани су и на страним језицима. Обухватају време од 1901 до 1914. год. До сада постигнути резултати проматрања показали су да је сеизмолешка служба у нас постављена на добру основу. За нас је утешно што трусови у нашим земљама, и ако су релативно чести и прилично осетни, нису по људство опаки као у другим неким земљама.

Топографска Геологија. — Поставши првим стручним професором Геологије у земљи, чији је геолошки састав врло мало познат био, Жујовић је морао брзо прокрстарити све њене крајеве да би своја предавања могао поткрепити примерима из домовине, а не само из страних уџбеника. Морао се журити и за то што су аустријски научници све више испољавали тежњу да и Србију увуку у своју „сферу“ и да израде прву геолошку карту и наше земље пошто су израдили прве карте Бугарске, Грчке, Црне Горе, Босне и Херцеговине. Он је прво израдио преглед *Геологије Југоисточне Србије* са скицом њене геолошке карте. Једну скицу геолошке карте Србије уступио је професору Тули да је унесе у његову геолошку скицу Балканског Полуострва. Затим је издао две прегледне геолошке карте Краљевине Србије, једну већу на немачком језику у часопису *Бечког Геолошког Завода* и другу мању, српску, у Карићевој књизи *Србија*. Друго издање прегледне карте објављено је у првој књизи *Геологије Србије* (1893) и у *Просветном Гласнику*. Треће издање израђено је има више од двадесет година али из разних узрока није до сада објављено.

Из Геолошког Завода Велике Школе чињени су предлози да се предузме званично, систематско картирање Србије. Предлози су увек у начелу прихватани, али су се при извођењу увек нешто пометали. Прво је тај посао стављен у задатак Геолошкоме Заводу, али је тако рећи одмах Рударско Одељење узело га у свој програм. Када је први државни геолог С. Радовановић прешао у Универзитет и постао управник Геолошког Завода вратио је у овај и ту тачку програма. Програми су се правили, преносили и мењали, али рад се није помицао. Пројектоване су прво детаљне карте око великих рудника наших; после нова прегледна карта целе Краљевине, па детаљна карта Дунавске Клисуре. Од ове последње израђене су само секције Текије (С. Урошевић), Доњи Милановац (Д. Антула) и Бољетин (Ј. М. Жујовић). Затим су радили детаљну карту околине Београда: П. С. Павловић, Д.

Антула и В. К. Петковић. У званична картирања имала би се рачунати и она што су их трошком С. К. Академије у Новопазарскоме Санраку вршили: Ј. М. Жујовић, П. С. Павловић, С. Урошевић, В. К. Петковић, уз припомоћ Мих. Живковића, Бошка Поповића, М. Луковића и Б. Ивановића. Увиђајући све ове раније више-мање неуспешне званичне покушаје а неодољну потребу да се детаљне геолошке карте израђују, Српско Геолошко Друштво на првоме скупу своме после Рата решило је предложити Влади Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца да се ради тога оснује нарочити *Геолошки Завод*.¹ Неколико скица геолошких карата омањих простора налазе се уз геолошке расправе о њима. Такве су картице дали С. Урошевић уз његове расправе о Букуљи, Церу, Борањи, Копаонику, кристалистим шкриљцима у Североисточној Србији, Мих. Живковић, С. Радовановић и П. Павловић за црногорски округ, В. К. Петковић за Тупижницу, Д. Антула за срез црногорски окр. ужички, Љ. Павловић за Влашић, Ф. Хофман за пожаревачки округ.

За регионалну Геологију сем овде поменутих радова, има омањих приложака у врло многим белешкама Жујовића, Павловића, Радовановића, В. К. Петковића, Ц. Пешковића, Ж. Јоксимовића, Д. Аншуле, А. Саинојевића ит.д.

Овде се, као иначе у овоме прегледу, помињу радови само чланова и помагача Српског Геолошког Друштва.

Стратиграфија. Прву класификацију седиментних терена у Србији изradio сам 1884 год., објавио је 1886. г. на немачком (Geologische Uebersicht des Königreiches Serbien) и 1889 на српском (Основи за Геологију Краљевине Србије). Године 1893 у часопису Француске Академије Наука објавио сам (Sur les terrains sédimentaires de la Serbie) да се у седиментним формацијама у Србији распознају ови катови: 1) доњи и 2) горњи кристалисти шкриљци; 3) прекарбонски; 4) карбонски угљеносни и 5) марински; 6) пермски, 7) пермотријаски, 8) верфенски, 9) франконски, 10) мегалодонски, 11) ретски, 12) хетаншки, 13) грестенски, 14) средњи лијас, 15) горњи лијас, 16) бајешки, 17) батски, 18) келовејски, 19) титонски, 20) отривски, 21) баремски, 22) ургонски, 23) аптски, 24) голтски, 25) ценомански, 26) туронски, 27) сенонски, 28) флиш, 29) аквитански, 30) горњи медитерански, 31) сарматски, 32) препонтиски, 33) понтиски, 34) левантиски, 35) дилувијални, 36) алувијални.

Многи од ових катова у кори земљиној били су предмет више или мање детаљних студија. Терен *кристалистих шкриљаца* детаљно је проучавао и описао С. Урошевић. —

¹ Слична је представка поновљена јесенас споразумно од стране Срп. Краљ. Академије и Југословенске Академије знаности и умјетности.

Тријас у Ужицу посматрао је Мих. Живковић, јурском терену у Источној Србији неколико расправа посветио је Св. Радовановић. — Кретацејским формацијама бавили су се: Д. Аншула (Средњи Неом код Црнољевце и барем код Доњег Милановца), Жујовић (Гребен и Бољетин), В. К. Петковић (Голт у Србији, Ургон из Скробнице, Креда око Тупијнице и Ртња), Ђ. Мелентијевић (Ургон и Алт.). О терцијерним слојевима П. С. Павловић написао је 35 расправа и бележака, које захватају у простору многа места од Вардара до Загреба, у времену од Еоцена до Дилувијума и у царству животиња од фораминифера до сисара. У друштву са С. Радовановићем и Мих. Живковићем радио је на Терцијеру у Тимочкој Крајини. Омање прилошке Стратиграфији дали су још: С. Радовановић (о Девону код Крупња, Верукану у Источној Србији, меланопсидним лапорима, меотској етажи и алексиначком Терцијару), Жујовић (о маринском Карбониферу и Верфену на Јагодњи, о Догеру и Титону на Гребену о Јури под Озреном, о Неогену у Раковици и око Космаја, о структури леса), П. Илић (о Црвеном Пешчару, о Неогену код Д. Милановца), Д. Аншула (о Неогену код Д. Милановца, и олигоцену у Боговини), В. Илић (о Лијасу), П. Павловић (Голт код Леновца), Мих. Живковић (Pyrgulifera у Србији), В. Мишковић (Planorbis у Српцу), Н. Ракић и Мил. Петковић (Неоген у Крушевцу), В. К. Петковић (Сармат у Раји). — Фауну леса почео је одређивати пок. Л. Докић, а највише њен их представника изнео је П. С. Павловић. Утемељачку студију нашега леса परिђује одески професор В. Ласкарев који се сада међ нама бави. У име Српског Геолошког Друштва ја г. Ласкареву изјављујем нашу топлу захвалност што у ову студију уноси сву своју стручност и своју ревност и желим му да се што скорије може вратити у своју добру а сада толико несрећну мајку Русију.

Тектоником су се међу нама највише бавили С. Радовановић (поглед на тектонику Источне Србије, тектоника Лијаса у Рготини, терцијернога терена око Алексинца, и угљеносног терена у Вини) и В. К. Петковић (тектоника околине Београда). Података за конструкцију тектонских хипотеза има у врло многим напред наведеним радовима из Топографске Геологије и Стратиграфије.

Палеонтолошких студија има у свима стратиграфским расправама С. Радовановића (фосили Јуре), Д. Аншуле и В. К. Петковића (фосили Кредe) и П. С. Павловића (терцијерни мекушици, фораминифере, корали, говеда). Жујовић је дао прву одредбу сурлаша у Србији и неке податке за фауне на Гребену. — Лијасну флору из Добре одређивао је пок. С. Јакшић. Искључиво палеонтолошке јесу студије пок. С. Брусине о Српској Терцијерној малакологији, објављене у његовој

Gradji za Malakozoologiju и у Геолошким Аналима Балканског Полуострва.

Стратиграфско-палеонтолошке студије вршене су до сада мало у Западној Србији, већ највише у Источној Србији. Главни узрок томе биће, може бити, што су у овоме крају наше отаџбине мезозојске формације више развијене, те се зоне потпуније једна за другом врстају, што су фосилне фауне у њима богате, те се боље могу одредити и диференцирати и што има интересних поступних прелаза између терена, као, на пример, између Јуре и Креде.

Преисторија, у колико залази у геолошко доба, обрађивана је такође у нашем Друштву. Сем приказа преисторијских предмета, који су слати нашем Музеју *Жујовић* је скретао пажњу на стара селишта која је он запазио у Винчи, Барајеву, Сопоту, Влашкој, Неменукућама. *М. Васић* је говорио о преисторискоме рударству у Србији. Професори *Сима Тројановић* и *Петар Илић* о костима сисара код Алексинца, на Горуновој Падини. Учитељи *Т. Бушетић* и *Ст. Михаиловић* писали су нам о артефактима у Темнићу.

Геологија Српске Земље, ван Србије, у опште Геологија Балканског Полуострва, привлачила је пажњу наших чланова и на њој се радило колико се могло. На нашим скуповима радо су саслушавани реферати о радовима страних научника на овоме полу. *Жујовић* је ишао у Стару Србију, Босну, Црну Гору и Бугарску а наштампао и расправе: *О вулканској области под Источним Балканом, Египтивне стене из Родопе и Румелије, Шар-Планина, Скопска Кошлина, Звечан, Порфириити Црне Горе и О вулканској стени код Нагоричана* (у *Цвијићевим Основама за Геологију и Географију Старе Србије и Македоније*). — *В. К. Петковић* је дао геолошки опис *Љуботена на Шару и Терцијара у Скопској Коштини*. — *П. С. Павловић* је проучавао терцијерне фосиле из *Скопске Коштинe, Мешохије, Косова, од Шатица и Кочана, из Грегетса и Бузурске*.

Геолошка књижевност. — За објављивање радова приказаних на нашим скуповима служе нам у првоме реду *Записници*, које су до сада водили *Жујовић, Радовановић, Антула, Св. Стевановић, В. К. Петковић, а сада М. Луковић*. Они су штампани у „*Наставнику*“ и „*Просветноме Гласнику*“ који су негда више прихватили и опште научне расправе, а не само дидактичне. Наши су радови штампани у издањима *С. К. Академије и Југословенске Академије, у Рударском Годишњаку и Рударском Гласнику, у Издањима Музеја Српске Земље, а поглавито у Геолошким Аналима Балканског Полуострва*, чије су прве четири књиге изашле под уредништвом *Ј. М. Жујовића* а за пету и шесту у уредништво су ушли и *С. Урошевић и С. Радовановић*.

Уџбенике за вишу наставу израдили су Ј. М. Жујовић (*Петрографска Минералогија, Петрографија* и превод три књиге Годријеве о *Геолошком развићу животиња*) и С. Урошевић (*Минералогија* I, II, III). Уџбенике Минералогije и Геологије за средње школе радили су: Н. Ракић, Д. Антић, А. Станојевић и В. К. Петковић. О методици наставе тих предмета у средњим школама писали су: П. С. Павловић, А. Станојевић, В. К. Петковић и Луковић (у *Наставнику и Просвешном Гласнику*). — Ради популарисања наших наука Жујовић је написао *Камено Доба, Геологију Србије у Карићевој „Србији“* и *Поуке из Геологије*, С. Радовановић: *Подземне Воде* и о *Трусу*, А. Станојевић је превео *Планину* од Реклиа, а В. К. Петковић *Преображај животиња* од Депереа. Друштво је решило да од сада више ради на популарисању геолошких знања и покренуло је ради тога издавање нарочите серије својих књига.

Покојници. — Наше Друштво изгубило је већ доста својих чланова, помагача и пријатеља његовога рада. Изгубило је младе геологе Живана Михаиловића, Вељу Илића и Бошка Поповића и старијега В. Младеновића; биологе: С. Брусину, Др. Л. Докића, Др. Ђ. Јовановића и С. Јакшића; рударе: Ф. Хофмана, Љ. Клерића, С. Гикића и Ј. Милојковића; хемичаре: М. Николића, Б. Ановића, В. Прљевића, Д. Урошевића и М. Бајића; географе: В. Карића, Ђ. Милијашевића и Р. Васовића. Сећајући се с пијететом њихових имена дужност нам је са захвалношћу споменути и имена Миленка и Стане Жујовића и Милутина Гарашанина, који су нас помагали у превођењу чланака за *Геолошке Анале*. Бог да их прости!

Да сведем у кратко резултате нашега досадашњег рада.

Израдили смо основе за Геологију свију области Краљевине Србије, три издања њене прегледне геолошке карте и неколико секција детаљне карте, а сада се у Геолошком Заводу израђује и четврто издање прегледне карте Србије.

Израдили смо модерну класификацију терена у нашој земљи. Добро су проучени терени кристалистих шкриљаца, јурски, кретацески, терцијерни и све еруптивне стене. Постављени су основи за познавање и других терена: палеозојских, тријасних и дилувијалних, а и основи за Тектонику, Сеизмологију, Палеонтологију, Минералологију и Преисторију Србије.

Обрађивали смо по могућству и Српске Земље ван дојакосње Краљевине Србије.

Малене збирке минерала, стена и руда у Панчићевом кабинету и Рударском Одељењу Министарства Финансија проширили смо, а створили и нове важне установе.

Минералогски кабинет Универзитета постао је повелики Музеј а и радионица у којој се минералогске и петрографске студије изводе по модерним научним методама.

Геолошки Завод Универзитета има одељке за универзитетску наставу Геологије и Палеонтологије, а сада се спрема збирка и за Агрогеологију. У њему су већ знатне збирке за Регионалну Геологију и Стратиграфску Палеонтологију.

Уз њега је, али ипак са свим самосталан, и *Сеизмолошки Институт*, који сада има најсавршеније справе за опажање трсова.

Геолошко-Рударски Музеј није само збирка руда, већ је уз њега и рударска хемиска лабораторија, а оспособљен је за геолошко-монтанистичка испитивања.

Музеј Српске Земље, са богатим домаћим збиркама, има такође средства и за изучавања геолошко-палеонтолошка.

Место оног малог Панчићевог орманчића са неколико десетина књига, већином уџбеника, ми данас имамо у пет поменутих института главне специјалне часописе на свима језицима и многобројне монографије потребне за научна истраживања.

Место оних доле собица, бр. 1 и 2 у овоме „Капетан Мишином Здању“ ми овде у њему заузимамо читаве спратове, а тако и у још три куће, па свуда нам је већ тескобно за наше збирке, библиотеке и лабораторије.

После многогодишњих никаквих буџета ми смо овда онда, ваља признати, извојевали приличне буџете, које смо све корисно употребили, а орни смо и способни и много веће суме потрошити на унапређење наше науке. Ми имамо разлога тражити их и надамо се добити их за штампање својих радова.

Геолошки Завод Универзитета има *Геолошке Анале Балканског Полуострва*, Рударско Одељење има *Рударски Годишњак*, а Музеј Српске Земље наштампао је до сада већ 15 својих књига.

Место једнога великошколскога професора за четири науке: Минералологију с Петрографијом и Геологију с Палеонтологијом, Универзитет сада има три редовна професора засебно за Минералологију, за Геологију и за Палеонтологију, и по једног хонорарног професора за Техничку Геологију и Агрогеологију. У овом погледу наш је Универзитет одмакао испред многих страних.

У Рударском Одељењу сада раде три државна геолога. Њему је директор стручни геолог. Геолог је и директор Музеја Српске Земље, а он има и једног геолога за помоћника.

Геолози су створили не само Српско Геолошко Друштво, већ су њиховом иницијативом постала и *Планинска Друштва* у Београду и Ужицу.

После свега тога ми мислимо да се сме рећи да смо ми створили *школу српских геолога*, који су већ у почетку свога рада отели Србију од намераваног проширења „аустриске научне сфере“ и на њену област. Мислимо да имамо права рећи и то: да смо на пољу нашега рада одавно припремили и свој принос за научно уједињење Срба, Хрвата и Словенаца, чије смо чак и државно уједињење тако срећно дочекали и сви тако одушевљено прихватили.

Ми смо свесни да нисмо урадили колико бисмо могли урадити да су нам личне и друге прилике за рад биле повољније. Али у минулим деценијама Србија је стајала пред спољним и унутарњим задацима, који нашу снагу не само нису јачали, већ су је кашто и растрзали. Сад се смемо, зар, надати да је наша земља завршила своју херојску периоду која јој је наметала толике жртве личне и материјалне, и да ће све науке, па дакле и наша, моћи успешније напредовати.

После тридесетогодишњег трајања Српског Геолошког Друштва, и ако би се и у њему могло више радити да је и оно било у повољнијим приликама, — ми имамо разлога да са њиме будемо потпуно задовољни. Оно нас је скупљало; одржавало је слогу и солидарност међу нама, и по кашто вршило корисну деобу рада међу нама. Без овога Друштва сума нашега рада била би мања.

С тога и кличем: да живи Српско Геолошко Друштво!